

BIỆN PHÁP QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC THỰC HÀNH CÁC MÔN KHOA HỌC TỰ NHIÊN Ở CÁC TRƯỜNG THPT TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ CÀ MAU, TỈNH CÀ MAU

MANAGEMENT MEASURES OF PRACTICAL TEACHING ACTIVITIES OF NATURAL SCIENCE SUBJECTS IN HIGH SCHOOLS AT CA MAU CITY, CA MAU PROVINCE

Nguyễn Bảo Hoàng Thanh^{1*}, Nguyễn Thành Trung²

¹Trường Đại học Sư phạm – Đại học Đà Nẵng

²Trường THPT chuyên Phan Ngọc Hiển

*Tác giả liên hệ: nguyebaohoangthanh@gmail.com

(Nhận bài: 01/7/2021; Chấp nhận đăng: 23/8/2021)

Tóm tắt - Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4 tháng 11 năm 2013 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, trong mục tiêu Nghị quyết nêu rõ: “Nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, chú trọng giáo dục lý tưởng, truyền thống, đạo đức, lối sống, ngoại ngữ, tin học, **năng lực và kỹ năng thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tiễn**” [1]. Việc hình thành năng, phát triển năng lực thực hành, vận dụng kiến thức ở các môn khoa học tự nhiên vào giải quyết các vấn đề thực tiễn là hết sức cần thiết. Đây cũng là xu hướng của giáo dục thế giới hiện nay. Tuy nhiên, năng lực thực hành các môn khoa học tự nhiên của học sinh trung học phổ thông (THPT) trên địa bàn thành phố Cà Mau hiện nay rất hạn chế. Vận dụng lý thuyết quản lý dạy học, quản lý dạy học thực hành (DHTH) bài viết xuất biện pháp quản lý DHTH nhằm nâng cao chất lượng DHTH cho các trường THPT trên địa bàn thành phố Cà Mau, tỉnh Cà Mau.

Từ khóa - Quản lý dạy học; dạy học thực hành; quản lý dạy học thực hành; các môn khoa học tự nhiên; hoạt động thực hành

1. Đặt vấn đề

Bối cảnh toàn cầu hóa đang được đẩy mạnh, các vấn đề mang tính toàn cầu xuất hiện ngày càng nhiều. Cuộc cách mạng khoa học – kỹ thuật hiện đại diễn ra trên quy mô rộng lớn, trong mọi ngành, mọi lĩnh vực, phát triển với tốc độ nhanh và đạt được những thành tựu kỳ diệu chưa từng thấy [2]. Các công trình nghiên cứu khoa học ứng dụng cũng không ngừng tăng lên theo thời gian để ứng phó với những khó khăn hiện nay, trong giai đoạn mà điều kiện tự nhiên ngày càng khắc nghiệt, môi trường sống ngày càng suy thoái, dịch bệnh hoành hành khắp thế giới và liên tục diễn biến phức tạp như: Công nghệ vật liệu mới, năng lượng xanh, vaccine phòng Covid,... Điều này càng đòi hỏi sản phẩm đầu ra của ngành giáo dục nước ta phải chuẩn, phải tiếp cận được với thế giới, phải làm chủ được công nghệ, ứng dụng và sáng tạo được tri thức vào giải quyết các vấn đề thực tiễn. Tuy đã có sự chỉ đạo từ nhiều cấp, nhưng việc tổ chức DHTH ở các trường THPT trên địa bàn thành phố Cà Mau chưa được chú trọng, hiệu quả không cao. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất một số biện pháp quản lý hoạt động DHTH các môn khoa học tự nhiên ở các trường THPT trên địa bàn thành phố Cà Mau, tỉnh Cà Mau nhằm nâng cao chất lượng DHTH hiện nay, đáp ứng nhu cầu thực tiễn của xã hội.

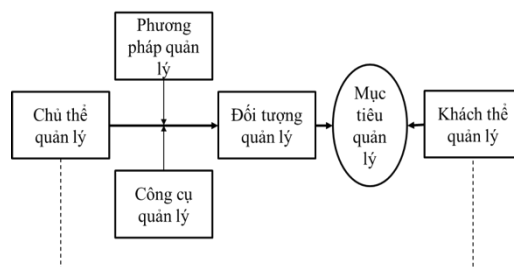
Abstract - Resolution No.29-NQ/TW dated on November 4th 2013 was about fundamental and comprehensive renovation of education and training. In the goals of the Resolution, it was stated clearly “Improve the quality of comprehensive education, focus on ideals, traditions, ethics, lifestyles, foreign languages, informatics, competences and practical skills, apply knowledge into practice” [1]. It is very necessary to form capacity, develop practical capacity, and apply knowledge of natural sciences to solve practical problems. This is also the recent trend of the world’s education. However, the ability to practice natural science subjects of high school students in Ca Mau city is currently very limited. To apply teaching management theories and practical teaching management, this article proposes methods to manage practical teaching implementation in order to improve the quality of practical teaching application for high schools in Ca Mau city, Ca Mau province.

Key words - Teaching management; practical training education; practical teaching management; natural sciences; practice activities

2. Một số khái niệm chính

2.1. Quản lý

Quản lý là sự tác động liên tục có tổ chức, có hướng đích của chủ thể quản lý lên khách thể quản lý về các mặt chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội,... bằng một hệ thống luật lệ, các chính sách, các nguyên tắc, các phương pháp và các biện pháp cụ thể nhằm làm cho tổ chức vận hành và đạt tới mục tiêu quản lý [3].

Hình 1. Sơ đồ hoạt động quản lý [4]

2.2. Quản lý nhà trường

Quản lý nhà trường là hệ thống những tác động có chủ đích, có kế hoạch, phù hợp với quy luật của chủ thể quản lý đến tập thể giáo viên, nhân viên, học sinh, cha mẹ học sinh, các lực lượng xã hội trong và ngoài nhà trường

¹ The University of Danang - University of Education (Nguyen Bao Hoang Thanh)

² The Phan Ngoc Hien Gifted High School (Nguyen Thanh Trung)

nhằm thực hiện có chất lượng và hiệu quả mục tiêu giáo dục [3].

2.3. *Dạy học thực hành*

DHTH có thể hiểu là quá trình dưới sự lãnh đạo, tổ chức, điều khiển của người giáo viên, người học tự giác, tích cực, chủ động, biết tự tổ chức, tự điều khiển hoạt động vận dụng kiến thức vào cuộc sống, đem những cái đã học được vào thực tế để kiểm tra độ đúng sai hay để làm sinh động nó nhằm thực hiện nhiệm vụ dạy học.

2.4. *Quản lý hoạt động dạy học*

Quản lý hoạt động dạy – học thực chất là những tác động của chủ thể quản lý vào quá trình dạy học (được tiến hành bởi tập thể giáo viên và học sinh, với sự hỗ trợ đặc lực của các lực lượng xã hội) nhằm góp phần hình thành và phát triển toàn diện nhân cách học sinh theo mục tiêu đào tạo của nhà trường [3].

2.5. *Các môn học khoa học tự nhiên*

Theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ Giáo dục và Đào tạo về việc ban hành Chương trình giáo dục phổ thông quy định đối với cấp trung học phổ thông, nhóm môn khoa học tự nhiên gồm Vật lý, Hóa học và Sinh học [5].

2.6. *Quản lý dạy học thực hành*

Là những tác động của chủ thể quản lý vào quá trình DHTH để giúp học sinh vận dụng kiến thức vào cuộc sống, đem những cái đã học được vào thực tế để kiểm tra độ đúng sai hay để làm sinh động nó nhằm thực hiện nhiệm vụ dạy học góp phần hình thành và phát triển toàn diện nhân cách học sinh theo mục tiêu đào tạo của nhà trường.

3. Nội dung cơ bản của quản lý hoạt động DHTH

Ở nhiều trường THPT hiện nay, việc xác định, thực hiện mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức DHTH chưa tốt; Việc tổ chức kiểm tra đánh giá hoạt động DHTH chưa đầy đủ, chưa đảm bảo. Nguyên nhân chủ yếu do một bộ phận cán bộ quản lý, giáo viên chưa thực sự tâm huyết, một phần do năng lực quản lý, DHTH còn có những hạn chế nhất định; Cơ sở vật chất, phương tiện tiết bị thiếu thốn, ... Vì vậy, quản lý tốt việc thực hiện các mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức DHTH; Tổ chức kiểm tra đánh giá đúng kế hoạch và hoàn thiện cơ sở vật chất để từng bước nâng cao chất lượng DHTH các môn khoa học tự nhiên ở các trường THPT.

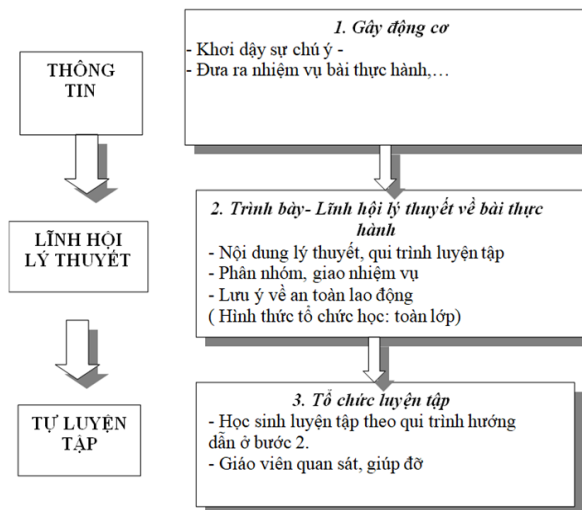
3.1. *Quản lý mục tiêu DHTH*

Mục tiêu DHTH là những nhiệm vụ, công việc mà người học phải làm được sau một quá trình học tập dựa trên những kiến thức người học đã lĩnh hội mà trước đó họ chưa làm được. Quá trình học tập có thể là quá trình học tập một bài học, một môn học, hoặc một khóa học. Mục tiêu dạy học xác định những kết quả cần đạt được ở học viên. Mục tiêu dạy học cũng không phải là sự liệt kê hay mô tả nội dung dạy học. Quản lý mục tiêu DHTH phải bảo đảm các mục tiêu chung của nền giáo dục, cấp học, bậc học, năng lực bộ môn, bài học, chương học.

3.2. *Quản lý nội dung dạy học thực hành*

Quản lý nội dung kế hoạch giảng dạy thực hành là một biện pháp quan trọng trong quá trình dạy học nhằm bảo đảm chất lượng và mục tiêu dạy học. Yêu cầu của công tác

quản lý nội dung DHTH là tổ chức và điều khiển để thực hiện đúng và tốt các chương trình môn học để đảm bảo khối lượng và chất lượng kiến thức cho học sinh theo đúng với mục tiêu giáo dục, làm cho học sinh tích cực học tập, lao động biến kiến thức truyền thụ của giáo viên thành kiến thức của mình từ đó vận dụng vào thực tiễn [6]. Để thực hiện tốt việc quản lý nội dung DHTH, để đảm bảo việc triển khai nội dung phù hợp với mục tiêu, nâng tính chủ động của học sinh thì giáo viên cần áp dụng các phương pháp phù hợp. Ở đây xin giới thiệu phương pháp DHTH 3 bước, Hình 2.

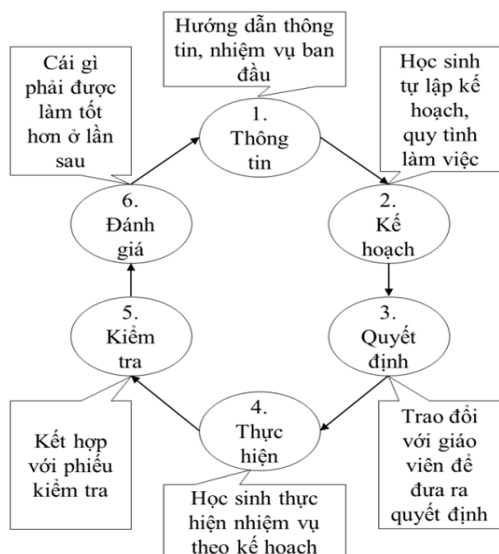

Hình 2. Cấu trúc phương pháp dạy thực hành 3 bước [7]

Thông qua phương pháp này, sẽ làm tăng tính tích cực, chủ động học tập của học sinh, học sinh biết rõ nhiệm vụ để thực hiện đúng nội dung (bước 1). Sau đó, học sinh được ôn lại lý thuyết, gắn lý thuyết với thực hành, các em có cơ hội hợp tác trong học tập (bước 2). Cuối cùng, học sinh có cơ hội hình thành kỹ năng, kỹ xảo, vận dụng được kiến thức vào thực tế (bước 3). Từ đó, nội dung thực hành được thầy và trò cùng tổ chức thực hiện, hoàn thành.

3.3. *Quản lý việc sử dụng các phương pháp DHTH*

Trong DHTH, quản lý phương pháp là một khâu vô cùng quan trọng. Đổi mới phương pháp dạy học là sử dụng hợp lý các phương pháp dạy học để tổ chức quá trình dạy học nhằm phát huy tính tích cực chủ động học tập của học sinh; dạy cho học sinh phương pháp học tập, phát huy tốt các trụ cột của việc học, giúp học sinh có khả năng tự học để có thể học suốt đời [3]. Công tác quản lý phương pháp DHTH đòi hỏi người quản lý phải tìm hiểu bản chất và cách thức áp dụng những mô hình dạy học, phương pháp dạy học hiệu quả nhất phù hợp với từng môn học, điều kiện thực tế của nhà trường, địa phương và học sinh nhưng vẫn đảm bảo quy trình, nội dung và mục tiêu dạy học. Quản lý phương pháp DHTH phải bảo đảm định hướng cho giáo viên và học sinh áp dụng các phương pháp hiệu quả với từng chuyên môn, thường xuyên khuyến khích giáo viên sáng tạo trong áp dụng phương pháp tiên tiến, tích cực. Như chúng ta đã biết, phương pháp dạy học rất đa dạng: DHTH 3 bước, 4 bước, 6 bước. Nhiệm vụ của nhà quản lý là định hướng, giúp giáo viên lựa chọn được phương pháp phù hợp nhất với từng nội dung và thuận lợi nhất để hình thành các kỹ năng cho học sinh. Ví dụ, phương pháp dạy học 6 bước sau đây:

Hình 3. Sơ đồ phương pháp dạy thực hành 6 bước [7]

Với phương pháp này, học sinh chủ động trong học tập, hình thành năng lực hợp tác, làm việc khoa học, đánh giá kết quả học tập của mình và của các bạn.

3.4. Quản lý hình thức DHTH

Về cơ bản, hình thức tổ chức dạy học là cách thức sắp xếp và tiến hành quá trình dạy học. Hình thức tổ chức còn được coi là cách sắp xếp tổ chức các biện pháp sư phạm thích hợp, nó tương đối phụ thuộc mục đích, nhiệm vụ dạy học: Mỗi quan hệ giữa giáo viên và học sinh; Quan hệ giữa học sinh với nhau: Theo số lượng người học, theo không gian diễn ra quá trình dạy học, theo cơ sở vật chất - thiết bị kỹ thuật phục vụ cho quá trình dạy học. Trong quản lý hình thức tổ chức dạy học, việc quản lý yếu tố tổ chức là cực kỳ quan trọng, bởi việc tổ chức phản ánh trình tự sắp xếp tương hỗ và sự liên hệ qua lại giữa các yếu tố tồn tại trong một bài học hay quá trình dạy học nói chung. Tổ chức dạy học cũng được hiểu như là một trình tự xác định cả về mặt ý nghĩa, chức năng trong quy trình dạy học, cũng như ý nghĩa cấu trúc tạo ra sự khác nhau giữa các loại bài học. Việc quản lý hình thức DHTH nhằm đảm bảo quá trình DHTH của giáo viên được tổ chức khoa học, hợp lý, phù hợp với điều kiện thực tế của nhà trường, với đặc thù bộ môn, năng lực của học sinh và nhất là phù hợp với mục đích của dạy học thực hành.

3.5. Quản lý cơ sở vật chất DHTH

Cơ sở vật chất của nhà trường được nhận thức như tổng thể điều kiện vật chất, hạ tầng kỹ thuật của nhà trường, bao gồm: Đất đai, các công trình kiến trúc (trụ sở, phòng làm việc, hội trường, phòng họp, giảng đường, phòng học, thư viện, phòng thí nghiệm, nhà xưởng, kho tàng,...); Các công trình ngoại thất như sân vườn, cây cảnh, đài tưởng niệm, ao hồ, đường xá, bể bơi, sân thể thao, sân vận động,... Hệ thống cơ sở vật chất còn được hiểu bao gồm các loại máy móc, phương tiện, thiết bị, dụng cụ, đồ dùng; ấn phẩm, tài liệu, sách báo, tư liệu điện tử (bao hàm cả mạng máy tính, các phần mềm, dữ liệu thông tin; vật liệu, nhiên liệu. Có nghĩa bao gồm cả thiết bị dạy học hay phương tiện kỹ thuật dạy học. Trong đó, cơ sở vật chất phục vụ DHTH cũng rất đa dạng, nó không chỉ bao gồm các yếu tố trong phòng thí

nghiệm mà cả các yếu tố ngoại thất, ngoại cảnh như: Hệ thống vườn trường, cây xanh, ao hồ, hệ thống nghiên cứu ngoài trời,...

3.6. Quản lý hoạt động kiểm tra đánh giá việc DHTH

Trong quá trình dạy học nói chung và DHTH nói riêng, kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của học sinh là một khâu quan trọng nhằm xác định thành tích học tập và mức độ chiếm lĩnh tri thức, kỹ năng, thái độ học tập của học sinh, nó vừa đóng vai trò “bánh lái”, vừa giữ vai trò động lực của dạy học. Có nghĩa là nó có tác dụng định hướng, thúc đẩy mạnh mẽ hoạt động dạy học và hoạt động quản lý giáo dục. Đối với học sinh, kiểm tra đánh giá hoạt động thực hành có tác dụng thúc đẩy quá trình học tập phát triển không ngừng. Qua kết quả kiểm tra, học sinh tự đánh giá mức độ chiếm lĩnh tri thức, kỹ năng thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tế so với yêu cầu của môn học và tự mình ôn tập, cùng cố bổ sung, hoàn thiện học vấn bằng các phương pháp tự học với hệ thống các thao tác tư duy của chính mình. Do đó, kiểm tra đánh giá trong DHTH chẳng những là biện pháp để hoàn thiện kỹ năng, nội dung học tập, vận dụng kiến thức mà còn là điều kiện để rèn luyện phương pháp và hình thành thái độ học tập tích cực cho học sinh. Đối với giáo viên, kết quả kiểm tra đánh giá hoạt động thực hành của học sinh vừa phản ánh thành tích học tập của học sinh vừa giúp giáo viên tự đánh giá vốn tri thức, trình độ chuyên môn, năng lực sư phạm, năng lực thực hành và dạy thực hành; Thể hiện nhân cách uy tín của mình trước học sinh. Trên cơ sở đó không ngừng nâng cao và hoàn thiện cả về trình độ học vấn, kỹ năng, nghiệp vụ, nghệ thuật sư phạm và nhân cách người thầy giáo. Đối với các cấp quản lý, kiểm tra đánh giá hoạt động DHTH là biện pháp để đánh giá kết quả giáo dục cả về định lượng và định tính. Đó là cơ sở để xây dựng chiến lược giáo dục về mục tiêu, về đội ngũ giáo viên, về vấn đề đổi mới nội dung, phương pháp và hình thức tổ chức hoạt động dạy học.

4. Thực trạng quản lý hoạt động DHTH các môn khoa học tự nhiên ở các trường THPT trên địa bàn thành phố Cà Mau, tỉnh Cà Mau

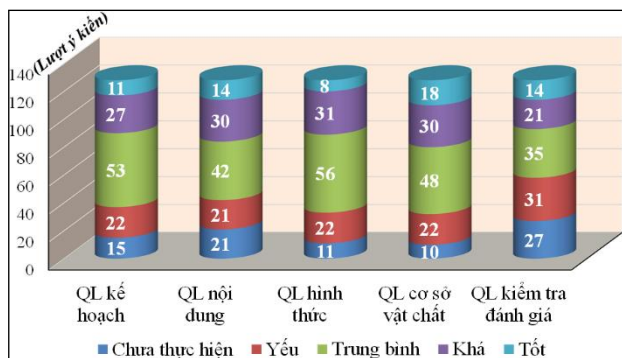
Đối với các trường THPT trên địa bàn thành phố Cà Mau, việc học sinh được tham gia thực hành, thí nghiệm đôi khi còn gặp khó khăn, năng lực thực hành hạn chế. Phòng thí nghiệm, thiết bị thí nghiệm nhìn chung còn thiếu (số phòng thực hành cho cả 3 môn lý, hóa, sinh: THPT Cà Mau có 80 lớp – 03 phòng, THPT Hồ Thị Kỳ 45 lớp – 03 phòng, PTDT Nội Trú 12 lớp – 02 phòng, THPT Nguyễn Việt Khái 32 lớp – 01 phòng), năng lực tổ chức thực hành của giáo viên dạy các môn khoa học tự nhiên chưa đồng đều. Và như thế, phần lớn các thiết bị thực hành thay vì phải được sử dụng ở phòng thí nghiệm hoặc thực địa thì lại được chuyển vào lớp để “thí nghiệm biểu diễn” hoặc sử dụng các thí nghiệm ảo cho học sinh xem thay vì các em tự làm.

Để làm cơ sở đề xuất giải pháp, tác giả đã tiến hành khảo sát đối với 17 cán bộ quản lý, 111 giáo viên dạy các môn khoa học tự nhiên của 5/8 trường THPT trên địa bàn thành phố Cà Mau. Nội dung khảo sát: Công tác quản lý hoạt động DHTH nói chung, quản lý việc xây dựng và thực hiện kế hoạch, nội dung DHTH, quản lý hình thức hoạt động DHTH, quản lý cơ sở vật chất phục vụ DHTH, quản

lý việc kiểm tra, đánh giá hoạt động DHTH. Kết quả: Phần lớn các nhà quản lý và giáo viên giảng dạy các môn khoa học tự nhiên đều hiểu rằng, quản lý DHTH và DHTH các môn khoa học tự nhiên cho học sinh THPT có vai trò quan trọng, cần thiết (Bảng 2). Tuy nhiên, việc thực hiện hoạt động DHTH và quản lý DHTH của các nhà trường hiện nay còn hạn chế, chưa đầy đủ (Hình 3).

Bảng 1. Đánh giá của cán bộ quản lý, giáo viên về mức độ thực hiện công tác quản lý dạy học thực hành ở trường THPT

T T	Nội dung	Tổng số khảo sát	Mức độ trường đã thực hiện					Tỷ lệ khá, tốt (%)
			Chưa thực hiện	Yếu	Trung bình	Khá	Tốt	
1	Quản lý kế hoạch dạy học thực hành	128	15	22	53	27	11	29,7
2	Quản lý nội dung dạy học thực hành	128	21	21	42	30	14	34,4
3	Quản lý hình thức dạy học thực hành	128	11	22	56	31	8	30,5
4	Quản lý cơ sở vật chất dạy học thực hành	128	10	22	48	30	18	37,5
5	Quản lý hoạt động kiểm tra đánh giá việc dạy học thực hành	128	27	31	35	21	14	27,3

Hình 4. Đánh giá của cán bộ quản lý, giáo viên về mức độ thực hiện công tác quản lý dạy học thực hành ở trường THPT

5. Biện pháp quản lý hoạt động DHTH các môn khoa học tự nhiên ở các trường THPT trên địa bàn thành phố cả mau, tỉnh cả mau

5.1. Tổ chức các hoạt động nâng cao nhận thức đội ngũ cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên về hoạt động DHTH các môn khoa học tự nhiên ở các trường THPT

Xây dựng kế hoạch và tổ chức tuyên truyền, phổ biến hoạt động quản lý DHTH cho cán bộ, giáo viên, nhân viên, cha mẹ học sinh, chính quyền địa phương nhận thức được ý nghĩa và tầm quan trọng của hoạt động quản lý DHTH một cách khoa học, hiệu quả, phù hợp với điều kiện hiện có của nhà trường.

Tạo điều kiện để cán bộ, giáo viên, nhân viên được tham quan, học tập mô hình DHTH từ các trường bạn, nhằm nâng cao hơn nữa sự cần thiết phải thực hiện công tác DHTH, coi đó như là một mục đích tự cải thiện chất

lượng giáo dục của đơn vị mình. Nhà trường thường xuyên tổ chức các hội thảo về vấn đề liên quan đến hoạt động DHTH. Tranh thủ các nguồn lực từ Sở Giáo dục, các cơ quan, ban ngành để đẩy mạnh hoạt động DHTH.

Động viên khuyến khích cán bộ, giáo viên làm đề tài nghiên cứu về lĩnh vực DHTH và quản lý hoạt động DHTH các môn khoa học tự nhiên và có kế hoạch phổ biến đại trà các đề tài này. Tạo điều kiện để cán bộ, giáo viên được tham quan, học tập mô hình DHTH và quản lý hoạt động DHTH từ các trường bạn, nhằm nâng cao hơn nữa sự cần thiết phải thực hiện công tác DHTH, coi đó như là một mục đích tự cải thiện chất lượng đơn vị mình.

Động viên, khuyến khích, tạo điều kiện cho cán bộ, giáo viên có ý thức học tập, cống hiến, không ngừng cải tiến nâng cao chất lượng nuôi dưỡng chăm sóc và giáo dục trẻ.

Ban giám hiệu các trường phải quyết tâm thực hiện đồng bộ các biện pháp này. Đồng thời, bằng nhiều hình thức tác động, vừa bắt buộc (có cơ chế chế tài), vừa vận động, khuyến khích bằng những thành tựu, điển hình, lợi ích mang tính chất trực quan sinh động làm thay đổi nhận thức đội ngũ cán bộ, giáo viên của nhà trường.

Đưa nội dung báo cáo kết quả công tác DHTH và quản lý hoạt động DHTH các môn khoa học tự nhiên vào sinh hoạt hội đồng sư phạm nhà trường hàng tháng, sinh hoạt chuyên môn định kỳ để cả hội đồng sư phạm nhà trường theo dõi công tác DHTH và quản lý hoạt động DHTH các môn khoa học tự nhiên của giáo viên và các thành viên Ban giám hiệu.

5.2. Biện pháp quản lý mục tiêu DHTH

Căn cứ vào các văn bản hướng dẫn của Bộ Giáo dục, sở Giáo dục và Đào tạo, các quy định, quy chế chuyên môn của nhà trường; các kế hoạch thực hiện nhiệm vụ năm học của Sở Giáo dục, của nhà trường. Từ đó, cụ thể hóa chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn, quyền lợi cụ thể của từng giáo viên, từng bộ phận thành văn bản cụ thể.

Vào thời điểm đầu năm học, Hiệu trưởng phải chủ động chỉ đạo các bộ môn khoa học tự nhiên xây dựng nội dung chương trình, kế hoạch, phương pháp cụ thể về việc xây dựng nề nếp kỷ cương trong nhà trường đặc biệt là hoạt động DHTH và sử dụng các phòng thí nghiệm, thực hành. Từ đó, bảo đảm cho việc thực hiện mục tiêu dạy học của từng bộ môn, nhất là mục tiêu rèn luyện kỹ năng thực hành các môn khoa học tự nhiên.

Trong việc xây dựng nề nếp DHTH, lãnh đạo nhà trường phải tìm hiểu và nghiên cứu một cách đầy đủ, chính xác, cụ thể các nội dung quy chế văn bản pháp quy hướng dẫn để từ đó có thể lập được kế hoạch chỉ đạo cho đơn vị mình nhằm thực hiện thành công mục tiêu đã xác định. Trong việc xây dựng mục tiêu cần nêu được các mục tiêu chung, mục tiêu riêng biệt, mục tiêu cần nâng cao. Bộ trí sắp xếp lực lượng, phân công nhiệm vụ cho các cá nhân phụ trách các công việc liên quan DHTH một cách cụ thể, hợp lý trên cơ sở phát huy tối đa năng lực, sở trường của giáo viên và các bộ phận liên quan để thực hiện mục tiêu mang lại hiệu quả tối đa.

5.3. Biện pháp quản lý nội dung DHTH

Phân tích rõ chuẩn kiến thức, kỹ năng; Khảo sát kỹ điều kiện của nhà trường, của địa phương; Đối chiếu năng lực

của giáo viên, của học sinh và yêu cầu thực tế để xây dựng nội dung thực hành phù hợp.

Các tổ chuyên môn trên cơ sở phân tích các yếu tố liên quan tiến hành xây dựng nội dung chương trình DHTH. Trong quá trình xây dựng cần chú ý bảo đảm các nguyên tắc: khả thi, hiệu quả, hệ thống,...

Phó hiệu trưởng chuyên môn trên cơ sở thống nhất nội dung phải thường xuyên kiểm tra việc thực hiện nội dung DHTH để có những điều chỉnh kịp thời (nếu cần thiết).

5.4. Biện pháp quản lý việc sử dụng các hình thức và phương pháp DHTH

Hàng năm nhà trường tổ chức hội nghị, hội thảo bàn về đổi mới phương pháp, hình thức giảng dạy. Tổ chức các giờ hội giảng, xây dựng các bài giảng mẫu về thực hiện phương pháp, hình thức dạy học. Đặc biệt chú ý tổ chức kèm theo các giờ dạy thực hành đối với các môn khoa học tự nhiên.

Phát động và khuyến khích giáo viên tự viết sáng kiến kinh nghiệm và làm đồ dùng dạy học làm phong phú phương tiện DHTH. Xây dựng tủ sách thư viện đáp ứng đủ nhu cầu sách giáo khoa, chương trình, tài liệu hướng dẫn, tài liệu tham khảo về DHTH cho giáo viên tham khảo (thường gắn với thư viện của nhà trường).

Tổ chức tập huấn về kỹ năng, hình thức, phương pháp DHTH cho giáo viên giảng dạy các môn khoa học tự nhiên. Chỉ đạo cải tiến đổi mới phương pháp, hình thức DHTH bao gồm cả đổi mới cách kiểm tra, đánh giá. Nhà trường cần chỉ đạo giáo viên các tổ nhóm, chuyên môn xây dựng hệ thống ngân hàng câu hỏi kiểm tra hoạt động học thực hành học sinh theo hướng chuẩn hóa để sử dụng chung trong kiểm tra có nội dung thực hành.

Tăng cường công tác dự giờ, kiểm tra (có thể dự giờ đột xuất) đối với các tiết dạy thực hành theo kế hoạch của giáo viên dạy các môn khoa học tự nhiên. Thông qua việc dự giờ, các bộ phận (nhất là Ban giám hiệu, tổ trưởng chuyên môn, đội ngũ giáo viên cốt cán) tiến hành rút kinh nghiệm và phổ biến kinh nghiệm đổi mới hình thức, phương pháp DHTH.

Kiểm tra hồ sơ sổ sách quản lý việc sử dụng thiết bị thực hành thí nghiệm trong quá trình dạy học của giáo viên, từ đó phân nào có thể đánh giá được mức độ thực hiện đổi mới hình thức, phương pháp DHTH của giáo viên.

5.5. Biện pháp quản lý cơ sở vật chất DHTH

Để tăng cường cơ sở vật chất cần phải tổng hợp thể các mạnh, các nguồn lực đầu tư của các cấp chính quyền, các cơ sở sản xuất, dịch vụ, các nguồn hỗ trợ nước ngoài. Để làm tốt được việc này cần phát huy nội lực, làm tốt công tác xã hội hoá giáo dục, thực hiện phương châm từng bước xây dựng cơ sở vật chất theo hướng chính quy, hiện đại.

Tổ chức cho giáo viên tham quan, học tập tại các cơ sở đào tạo có các thiết bị dạy học tiên tiến, hiện đại để học tập và phát triển. Tăng cường huy động các nguồn lực kinh phí đầu tư của các cấp chính quyền, các cơ sở sản xuất dịch vụ, các nguồn hỗ trợ nước ngoài, cơ quan chủ quản và các cơ quan quản lý giáo dục, có cơ chế, chính sách tạo điều kiện cho cơ sở trong và ngoài nước. Từ đó, có điều kiện tăng cường cơ sở vật chất, trang thiết bị hiện đại, nguồn thu cho

nhà trường và điều quan trọng hơn là đội ngũ giáo viên, cán bộ quản lý có kinh nghiệm, kiến thức khoa học tiên tiến triển khai áp dụng cho nhà trường. Tăng cường đầu tư theo hướng hiện đại hoá, công nghiệp hoá các trang thiết bị phòng thí nghiệm, thư viện,... để nâng cao chất DHTH, đảm bảo yêu cầu hình thành kỹ năng thực hành cho học sinh, học sinh có thể áp dụng kiến thức giải quyết các vấn đề thực tế. Phối hợp chặt chẽ việc học lý thuyết với thực hành theo kế hoạch đã xây dựng từ trước. Xây dựng kế hoạch dạy thực hành, kế hoạch sử dụng trang thiết bị thực hành và cơ sở vật chất.

Để quản lý tốt cơ sở vật chất, trang thiết bị hiện có của nhà trường trong công tác chỉ đạo: Hiệu trưởng phải xây dựng các quy định về quản lý, sử dụng tài sản công, các quy định về cấp phát vật tư, định mức và khấu hao vật tư trong quá trình thực tập sản xuất; Quy định về kiểm kê, kiểm tra tài sản, thiết bị, các quy định về chi tiêu nội bộ, hỗ trợ giáo viên phụ trách,... Khuyến khích các giáo viên sử dụng các phương tiện dạy học, nghiên cứu và tự tạo các mô hình dạy học với kế hoạch cụ thể, qua đó vừa tăng cường phương tiện cho giảng dạy, vừa tiết kiệm, có nhiều vật tư, thời gian cho thực hành và cũng là cơ sở cho việc đổi mới phương pháp dạy học trong toàn trường. Bố trí các giáo viên có năng lực, chuyên môn, kỹ năng, nhiệt tình, trách nhiệm làm công tác quản lý phòng thí nghiệm, thiết bị.

5.6. Biện pháp quản lý hoạt động kiểm tra đánh giá việc DHTH

Ngay đầu năm học, Hiệu trưởng phải quán triệt cho giáo viên, học sinh tinh thần đổi mới kiểm tra đánh giá của Bộ Giáo dục từ kiểm tra kiến thức chuyển sang kiểm tra năng lực. Một khi có sự đồng thuận của các bộ phận, của giáo viên và học sinh thì việc thực hiện đổi mới kiểm tra đánh giá trong DHTH sẽ diễn ra thuận lợi. Từ đó, dần dần sẽ tạo được nề nếp, thói quen thực hiện hoạt động kiểm tra đánh giá DHTH trong toàn thể cán bộ, giáo viên và học sinh.

Lãnh đạo nhà trường, các tổ trưởng chuyên môn thường xuyên giám sát, kiểm tra việc DHTH, việc kiểm tra thực hành của giáo viên. Đồng thời, thường xuyên cùng những giáo viên có năng lực dự giờ, giám sát việc kiểm tra thực hành của giáo viên để uốn nắn kịp thời, rút kinh nghiệm, hướng dẫn thêm cho giáo viên các kỹ năng cần thiết.

Trong xây dựng kế hoạch của Phó Hiệu trưởng chuyên môn phải xây dựng được kế hoạch dạy và kiểm tra DHTH. Trong kế hoạch cần dự kiến thời gian hợp lý, xác định tỷ lệ tương ứng giữa kiểm tra lý thuyết và kiểm tra thực hành, số lần kiểm tra thực hành trong mỗi học kỳ, mỗi năm học. Trên cơ sở kế hoạch của Phó hiệu trưởng, các tổ chuyên môn cụ thể hóa thành kế hoạch tổ, giáo viên cụ thể hóa thành kế hoạch của cá nhân; Các tổ dự trù bố trí nhân lực phù hợp.

Tổ chức tập huấn cho giáo viên về công tác đổi mới kiểm tra đánh giá nói chung và kiểm tra DHTH nói riêng để giáo viên nắm được tinh thần, cách thức thực hiện.

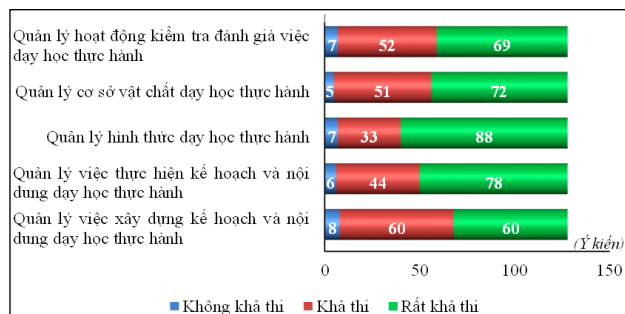
Chuẩn bị một cách tốt nhất, đầy đủ nhất trang thiết bị phục vụ cho công tác kiểm tra, để hoạt động kiểm tra được thực hiện đúng kế hoạch, an toàn, hiệu quả. Bên cạnh đó, cần chuẩn bị kinh phí để đầu tư, bổ sung thiết bị khi cần thiết; để chi trả chế độ cho những giáo viên được tăng

cường hỗ trợ hoạt động kiểm tra.

Khuyến khích, động viên, khen thưởng những giáo viên có nhiều sáng tạo, đổi mới trong quá trình DHTH, có thể xem đó như là một đề tài, một sáng kiến khoa học.

6. Khảo nghiệm tính khả thi

Sau khi tổng hợp các ý kiến của các nhóm đối tượng khảo sát về tính khả thi của các biện pháp quản lý DHTH cho học sinh phổ thông trung học tại các trường trường THPT trên địa bàn thành phố Cà Mau, tỉnh Cà Mau với những kết quả cụ thể như sau: Tổng số khảo sát 128 (cán bộ quản lý 17, giáo viên 111), tất cả các biện pháp hướng đến quản lý DHTH các môn khoa học tự nhiên ở trường THPT đều có trên 120/128 ý kiến đánh giá khả thi và rất khả thi chiếm trên 90%. Trong đó, biện pháp quản lý cơ sở vật chất được đánh giá rất cao đến 96,1%. Từ đó cho thấy, các biện pháp đã nêu có thể áp dụng rộng rãi.

Hình 5. Tính khả thi của một số biện pháp quản lý hoạt động dạy học thực hành các môn khoa học tự nhiên ở trường THPT theo đánh giá của cán bộ quản lý, giáo viên

Nếu có sự điều chỉnh linh hoạt, áp dụng sát vào điều kiện thực tế của nhà trường thì các giải pháp trên sẽ rất hữu ích, sẽ thúc đẩy được công tác quản lý DHTH. Trên cơ sở đó, công tác DHTH các môn khoa học tự nhiên ở các trường THPT trên địa bàn thành phố Cà Mau, tỉnh Cà Mau sẽ được tiến hành sâu rộng, chất lượng DHTH sẽ được nâng cao rõ rệt.

7. Kết luận

Có thể khẳng định được rằng, các biện pháp quản lý hoạt động DHTH các môn khoa học tự nhiên nêu trên là những hoạt động không thể thiếu được trong nhà trường. Bởi vì, chính các biện pháp đó tác động tổng hợp, đồng thời lên các nhân tố của quá trình dạy học là giáo viên và học sinh đặc biệt là đội ngũ giáo viên – lực lượng ảnh hưởng trực tiếp và quyết định đến hiệu quả giảng dạy trong nhà trường.

Các biện pháp quản lý DHTH ở trường đã góp phần không nhỏ vào việc thực hiện mục tiêu đào tạo nguồn nhân lực có tri thức kỹ năng, có khả năng ứng dụng những kiến thức đã học để giải quyết các vấn đề phát sinh trong thực tiễn, góp phần to lớn cho sự nghiệp hiện đại hoá, công nghiệp hoá đất nước.

Những biện pháp trên có mối quan hệ chặt chẽ với nhau, bổ sung cho nhau tạo thành một hệ thống quản lý giúp cho Hiệu trưởng nhà trường chỉ đạo và thực hiện tốt việc quản lý nhằm nâng cao chất lượng giáo dục trong nhà trường, nhất là hoạt động DHTH các môn khoa học tự nhiên.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Đảng Cộng sản Việt Nam, *Nghị quyết về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục*, Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4 tháng 11 năm 2013.
- [2] Bùi Việt Phú – Lê Quang Sơn, *Xu thế phát triển giáo dục*, NXB Giáo dục Việt Nam, 2019.
- [3] Lê Quang Sơn, *Quản lý hoạt động giáo dục và dạy học trong nhà trường*, Chuyên đề sau đại học – Đại học Sư phạm Đà Nẵng, 2017.
- [4] Trần Kiểm, *Những vấn đề cơ bản của khoa học quản lý giáo dục*, NXB Đại học Sư phạm, 2012.
- [5] Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Thông tư ban hành chương trình giáo dục phổ thông*, Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT, 2018.
- [6] Đỗ Hương Trà (chủ biên), Nguyễn Văn Biên, Trương Duy Hải, Phạm Xuân Quê, Dương Xuân Quý, *Dạy học phát triển năng lực môn Vật lý Trung học phổ thông*, NXB Đại học Sư phạm, 2019.
- [7] Nguyễn Văn Tuấn, *Tài liệu Lý luận dạy học*, Trường Đại học Sư phạm kỹ thuật, TP. HCM, 2009.